رۆڵی چالاکی قوتابخانەکان لە رەوتی شانۆی هەولێردا.. ن- کامەران حاجی ئەلیاس

هەمیشە قوتابخانە، پێگەیەکی گرنگی ناو کۆمەڵگا بووە، بۆ پێگەیاندنی کادری لێهاتوو، لە هەموو بوارەکانی ژیان دا، لە نێو خشتەی وانەکانی قوتابخانەدا چەند وانەیەکی هونەری وەکو (نیگار، سروود مۆسیقا) هەن ،ئەم دوو وانە هونەرییە لەپاڵ وانەی وەرزش دا گرنگی تایبەتی خۆی هەیە بۆ قوتابیان بۆ زاخاوی و حەسەناوەی مێشکی قوتابی هەرلەم روانگەوە زۆربەی زۆری قوتابیان هەردوو وانەی وەرزش و هونەریان لەلا خۆشەویستە زۆریش گرنگی پێدەدەن هۆکارەکەشی بۆ ئەوە دەگەڕێتەوە کە قوتابیان تارادەیەک ئازاد دەبن لە ئەنجامدانی چالاکییەکانیان چ لەوانەی وەرز ش یاخود لە وانەی هونەر بێت،چونکە راستەوخۆ توانستی خۆیان دەردەخەن و پێشکەشی ئامادە بووانی دەکەن، هەربۆ ئەم مەبەستە بە زیاتر گرنگی دان بە قوتابیانی بەهرەمەند، لە زۆربەی پارێزگاکانی عێراق جگە لە قوتابخانەکان فەرمانگەیەکی هونەری و وەرزشی دەکرێتەوە بەناوی چالاکی قوتابخانەکان کە مەبەست لە کردنەوەی ئەم فەرمانگایە، برەودانە بەو قوتابیانەی خاوەن بەهرەن جگە لە مەش ساڵانە پیشانگاو فێستقاڵی تایبەت بە وتاربێژی و شانۆ و پەخشان ونیگار و کاردەستی بۆ قوتابخانەکان ساز دەکات کە خودی قوتابیان بەشدار دەبن و بەرهەمەکانیان نمایش دەکرێت ، سەرکەوتووان خەڵات دەکرێن.

ئەوەی مەبەستمە هەڵوەستەی لەسەر بکەم بەرێوەبەرایەتی گشتی چالاکی قوتابخانی هەولێرە،کە هەر لەسەرەتای دامەزراندنییدا لە پەنجاکانی سەدەی رابردوو، تائێستا،چەندین کادیری هونەری لە بواری شانۆ و میوزیک و گۆرانی و شێوەکاری شانۆیی لەرێگەی ئەم فەرمانگایە پەروەردە و هونەرییەدا توانیویانە ببن بەئەستێرەی هونەری لە کوردستان بە گشتی لە هەولێر بەتایبەتی ، بەڵام من هەوڵدەدەم لە باسە کورتەدا زیاتر جەخت لە بواری هونەری شانۆ و هونەرمەندانی شانۆ بکەم، کە بەهۆی ئەم دامەزراوە هونەری و پەروەردەییە چەندین بەرهەمی شانۆیی و ئۆپەرێتی ناوەزەیان پێشکەش کردوە ، لە هەمان کاتیشدا توانیویانە ،بەشداری چەندین فێستەقاڵ بکەن لەسەر ئاستی عێراق و هەرێمی کوردستان ،ئەم دامەزراوە لە پەنجاکانی سەدەی رابردوو لە معاریفی (پەروەردە)ی هەولێر دامەزراوە ، یەکەم

بەڕێوەبەریش بەڕێز "سوڵتان عەبدوڵا مەردان" بووە لە نێوان ساڵانی (1955-1972) لەم ماوەیەدا تائێستاش چەندین هونەرمەند وەکو مامۆستا و سەرپەرشتیاری هونەری کاریان کردوە لەوانە هونەرمەندان (چەتە حەسن، سەباح عەبدولڕەحمان ، تەلعەت سامان ، یەحیا مەرجان ،فواد ئەحمەد ، واحید مەرجان ، تەحسین تەها ، عەبدوڵا دەسەز، ئیسماعیل سەعید ئیساعیل ،جەودەت شاکر ، وەلید مەعروف جارە ،شاهین نەجمەدین ،کامەران حاجی ئەلیاس، نەوزادی حاجی شوشە…چەندانی تر) .

لە ساڵی 1967 هونەرمەند "سەباح عەبدولڕەحمان" دوای ئەوەی پەیمانگەی هونەرجوانەکانی بەغدا بەشی شانۆ تەواو دەکات دەگەڕێتەوە کوردستان ، لە ساڵی 1968لەیەکێک لە قوتابخانەکانی شاری رواندز وەکو مامۆستای پەروەردەی هونەر دەستبەکار دەبێت ،هەمان ساڵ دەگوازرێتەوە هەولێر لە چالاکی قوتابخانەکان دەست بەکار دەبێت، ئەو شوێنەش کەشێکی لە بار دەبێت، بۆ هونەرمەند سەباح عەبدولڕەحمان بۆ ئەوەی خەونەکانی خۆی بهێنێتە دی ،هەر بۆ ئەم بەستە سەردانی قوتابخانەکانی شاری هەولێر دەکات ، بۆ نیازی دۆزینەوەی قوتابیانی بەهرەمەند لە بواری شانۆ لەم ماوەیەدا چەندین بەهرەمەندی لە نێو قوتابخانەکان دۆزییەوە،کە لە دوا ڕۆژدا بوون بە ئەستێرەی گەشی شانۆی کوردی وەکو خوالێیان خۆش بێت هونەرمەندان (سەلام کەیی، سوبحی کەیی ، جەلال بەیار لەگەڵ هونەرمەندان فەیسەڵ محمەد ساڵح ، زایەر عەبدوڵا..چەندانی تر) هەر لەم ساڵەدا شانۆگەری "چارەڕەش" لە دەرهێنانی هونەرمەند سەباح عەبدولڕەحمان لە شاری هەولێر پێشکەش دەکات.

یەکێک لەهەرە گرفتەکانی فەرمانگەی چالاکی قوتابخانەکانی هەولێر، نەبوونی شوێنی گونجا بوو، نەبوونی هۆڵێکی تایبەت بەخۆی بۆ ئەوەی کارەهونەرییەکلنی خۆیان وەکو نمایشکردنی شانۆ و شێوەکار و ئاهەنگی میوزک، بۆیە هەرجارە و لە شوێنێک بووە ، یەکەمین جار لە ژوورێکی بچووک لە گەڕەکی ئیسکان بوو، دوای چەندین شوێنێکی تریان کردوە .. بەڵام ئەگەر هونەر و شاکاری مەزن هەبێت ئەوا دەتوانرێت هۆڵ و شوێنی گونجا و دروست بکات ، فەرموون بزانن چۆن ئۆپەرێتێک شوێنکی نایاب و مۆدێرن بۆ چالاکی قوتابخانەکانی هەولێر دروست دەکات، ئۆپەرێتی "تارا"، یەکێکە لەو ئۆپەرێتانەی کە هونەرمەند خوالێخۆشبێت (واحید مەرجان) نووسیویەتی هەر خۆشی کاری دەرهێنانی بۆ کردوە،لە ساڵی 1974 فیستڤاڵێکی تایبەت بە ئۆپەرێت لەسەر ئاستی هەموو پارێزگاکانی عێراق لە شاری بەغدا سازدەکرێت بەناوی "فیستیڤاڵی چالاکی قوتابخانەکانی عێراق" ،چالاکی قوتابخانەکانی هەولێریش یەکێک دەبێت لەو پارێزگایانە کە بە

ئۆپەرێتی (تارا) لە نووسین و دەرھێنانی ھونەرمەندی خوالێی خۆشبێت “واحید مەرجان” بەشداری ئەم فیستیڤاڵە دەکات ، ھەرخۆشی ئاوازی بۆ گۆرانییەکان دادەنێت و دیزاینی دیکۆرەکەشی لەلایەن خودی خۆی ئامادەکات لە ھەمان کاتیشدا وەکو ئەکتەریش رۆڵ لە ئۆپەرێتە کە دەبینێت.

لە کۆتایی فیستیڤالەدا ئۆپەرێتی “تارا” کە بەرھەمی چالاکی قوتابخانەکانی شاری ھەولێر بوو، توانی پلەی یەکەم لەسەر ئاستی عێراق بەدەست بەھێنێت ببێتە مایەی رەزامەندی ئەندامانی لیژنەی ھەڵسەنگاندەن و سەرپەرشتیاران و ئامادەبووانی فیستیڤاڵ ، وەزیری پەروەردەی عێراقی ئەو کات یەکێک دەبێت لەوانەی کە بە ئۆپەرێتەکە لەرووی (بابەت ، دیکۆر ، نواندن ، دەرھێنان ، موزیک) زۆر سەرسام دەبێت ،ھەربۆیە لەدوای تەواو بوونی فیستیڤاڵەکە لەگەڵ سەرجەم ستاڤی ئۆپەرێتەکە کۆدەبێتەوە دوای دەست خۆشی لێکردن و پیرۆزبایی لێکردنی لە ستاڤی ئۆپەرێتی “تارا” ، بە بەڕێوەبەری چالاکی قوتابخانەکانی ھەولێر (م. جەمال ھیدایەت) دەڵێت ” ئۆپەرێتەکەی ئێوە زۆر دڵخۆشی کردم ، کارێکی واتان کردوە زۆر لەئاستی پارێزگاکانی تر عێراق وەکو بەسرا و موسڵ بگرە لە بەغداش باشتر بێت بۆیە کارەکانتان لەو ئاستە دایە کە چیتان پێویستە بۆتانی جێبەجێ بکەم. وەزیر بە بەڕێوەبەری چالاکی قوتابخانەکانی ھەولێری ئەو کات (جەمال ھیدایەت) دەڵێت” فەرموون چیتان پێویستە” مامۆستا جەمالیش لە وەڵامدا بە وەزیر دەڵێت: بەداخەوە ئێمە لە شاری ھەولێر تا ئێستا باڵەخانەیەکی تایبەت بە خۆمان نییە وەکو چالاکی قوتابخانەکانی ھەولێر ، بۆ ئەوەی کارەکانی خۆمان وەکو راھێنان وپرۆڤەونمایش کردنی بەرھەمەکانی خۆمانی لە نمایش بکەین.. لە وەڵامدا وەزیرش راستەوخۆ فرمان دەدات بەزووترین باڵەخانەیەکی تایبەت بە چالاکی قوتابخانەکانی ھەولێر دروست بکرێت بۆیە ئێستا ئەو باڵەخانەی چالاکی قوتابخانەکان ھەولێر کەلە گەڕەکی رووناکییە لە ھەولێر، بەرھەم و دەستکەوتی ئۆپەرێتی “تارا”یە و بەتایبەتیش بە ھونەرمەندی گەورە “واحید مەرجان ” دەگرێتەوە.

بەڕێزان ھێشتا بەرھەم و دەستکەوتی ئۆپەرێتی “تارا” کۆتایی نەھاتووە ئەو کات لە عێراق تەلەفزیۆنی پەروەردەیی ھەبوو ھەرە بۆیە بەڕێوەبەری تەلەفزیۆنەکە بڕیار دەدات ئەو ئۆپەرێتە (تارا) بۆ تەلەفزیۆنی خۆیان تۆماربکەن لەوێش ستاڤی ئۆپەرێتەکە داوای تریان دەبێت ،دەڵێن تا ئەو داوەیان جێبەجێ نەکرێت ئۆپەرێتەکە تۆمار ناکەن ، داوەکەش بریتییە لە مۆڵەت دان بە تۆمار کردنی درامای تەلەفزیۆنی (چەپاو) کە بەرھەمی تیپی ھونەری ھەولێر بوو ھەر بۆیە دوای چەند کاتژمێرێک رەزامەندی وەردەگرن ئەنجا

ئۆپەرێتەکەیان تۆمار دەکەن ئەمەش دەستکەوتێکی تری هونەرمەند واحید مەرجانە.

بێگومان ئەگەر ئاوڕێک لە مێژووی شانۆی هەولێر بدەینەوە، گوزەرێک بەنێو شانۆکارانی هەولێردا بکەین ،ئەوەمان بۆ دەردەکەوێت ، ئەو شانۆکارانەی لە گۆڕەپانی هونەری شانۆی بوونیان هەبووە ، چ لە رابردوو چ لە ئێستادا زۆربەیان لە ڕێگەی چالاکی قوتابخانەکان دەرکەوتوون بەجۆرێک وەکو پەیمانگایەکی هونەری بووە ، بۆ پێگەیاندنی ئەو هونەرمەندانە،بێگومان لەهەرسێ بەشە هونەرییەکە (شانۆ ، شێوەکار ، گۆرانی و میوزیک) بۆ دەیان کادری پێگەیاندووە، بەڵام من لەو باسەکورتەدا ،زیاتر هەڵوەستەم لەسەر بواری شانۆ کردەوە ، ڕۆڵی چالاکی قوتابخانەکان دەکرێت چەندین لێکۆڵینەوەی لەسەر بکرێت.. بێگومان هونەرمەند زۆرن خۆیان بە قەرزاری چالاکی قوتابخانەکان دەزانن کە ڕەنگە من ناوی هەموویانم لە بیر نەبێت بۆیە ئەگەر لە ناونەهێنیان لە لەبیرم کردبێت لەم کورتە باسەدا داوای لێبووردنیان لێدەکەم…

لە چالاکی قوتابخانەکان چەندین بەشی سەرەکی بوونیان هەیە وەکو بەشی (ڕەشنبیری ، شانۆ، میوزک ، شێوەکاری) کە ساڵانە فیستیڤاڵ بۆ سەرجەم قوتابخانەکان ساز دەکەن خودی قوتابیان بەرهەمەکانی خۆیان پێشکەش دەکەن، لە کۆتاییدا باشترینەکان خەڵات دەکرێن ، جگە لەوەش پیشانگای تایبەتی بۆ مامۆستایانی پسپۆری هونەری دەکرێتەوە.

لە کۆتاییدا بەباشم زانی ئاماژە بە ناوی ئەوە بەڕێوەبەرانە بکەم کەهەریەکەو بە پێی کاتی خۆی خزمەتێکی باشی بواری هونەرییان کردووە یەکەم بەڕێوەبەر بەڕێز “سوڵتان عەبدوڵا مردان “بووە لە نێوان ساڵانی (1955-1972) ،هونەرمەند “فوئاد ئەحمەد” لە نێوان ساڵانی (1972- 1974) ، هونەرمەند ” جەمال هیدایت عەبدوڵڵا” لە نێوان ساڵانی (1974- 1994)، هونەرمەند” ئیسماعیل سەعید ئیسماعیل” لە نێوان ساڵانی (1994- 1996) ، هونەرمەند “یەحیا خدر مەرجان” لە نێوان ساڵانی (1996- 1997)، بەڕێز ” حەیدەر جەوهەر تەها ” لە نێوان ساڵانی (1997- 2000)، بەڕێز “ئیسماعیل ئەبوبکر مستەفا” لە نێوان ساڵانی (2000- 2002) ، هونەرمەند “فەرهەنگ غەفوور” لە نێوان ساڵانی (2002- 2008) ،هونەرمەند “هوشیار واحید مەرجان ” لە ساڵی 2008 دەست بەکار بووە تائێستاش بەردەوامە .

بە ئەم باسە سوودم لەم بەڕێزانە وەرگرتووە:

- هونەرمەند” چەتە حەسن “پەیوەندی تەلەفۆنی.
- هونەرمەند “سەباح عەبدولڕەحمان ” پەیوەندی تەلەفۆنی.

- هونەرمەند "شاهین نەجمەدین" دیدار.
- هونەرمەند "هۆشیار مەرجان" دیدار.

-چالاکی قوتابخانەکان- هەولێر "هەڵمەت کازم عەبدوڵڵا